

**RADA
UNII EUROPEJSKIEJ**

**Bruksela, 21 grudnia 2010 r. (18.01)
(OR. en)**

17751/10

**Międzyinstytucjonalny numer
referencyjny:
2010/0065 (COD)**

**CODEC 1504
DROIPEN 151
MIGR 143
PE 551**

NOTA

Od:	Sekretariat Generalny
Do:	Komitet Stałych Przedstawicieli/Rada
Dotyczy:	Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, uchylającej decyzję ramową 2002/629/WSiSW – Wyniki pierwszego czytania w Parlamencie Europejskim (Strasburg, 13–16 grudnia 2010 r.)

I. Wprowadzenie

Zgodnie z postanowieniami art. 294 TFUE i ze wspólną deklaracją w sprawie praktycznych zasad dotyczących stosowania procedury współdecyzji¹ Rada, Parlament Europejski i Komisja kontaktowały się ze sobą kilkakrotnie w sposób nieformalny w celu osiągnięcia porozumienia co do powyższego aktu w pierwszym czytaniu, by uniknąć w ten sposób konieczności przeprowadzania drugiego czytania i procedury pojednawczej.

W tym kontekście sprawozdawczyni Edit BAUER (PPE – SK) i Anna HEDH (S&D – SE) przedstawiły w imieniu Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych oraz Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia poprawkę kompromisową do wniosku dotyczącego dyrektywy. Poprawka ta została uzgodniona podczas nieformalnych kontaktów, o których mowa powyżej.

¹ Dz.U. C 145 z 30.6.2007, s. 5.

II. DEBATA

Edit BAUER (PPE – SK) otworzyła debatę w dniu 14 grudnia 2010 r. i podkreśliła szereg kluczowych elementów w tekście poprawki kompromisowej.

Anna HEDH (S&D – SE):

- z zadowoleniem przyjęła utworzenie na szczeblu europejskim stanowiska koordynatora ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi;
- wezwała do skupienia wysiłków na najważniejszych środowiskach przestępczych zaangażowanych w handel ludźmi;
- wezwała do pełnej ochrony ofiar handlu ludźmi. Taka ochrona zachęci również ofiary do pełnej współpracy ze stosownymi organami przy powstrzymywaniu handlu ludźmi; oraz
- podkreśliła konieczność ograniczenia popytu na handel ludźmi. Wyraziła żal, że nie udało się uznać za przestępców tych, którzy wyzyskują innych ludzi.

Komisarz Cecilia MALMSTRÖM:

- zauważyła, że Parlament pomógł ulepszyć dyrektywę na kilka sposobów, zwłaszcza przez wprowadzenie – w art. 14 – szczegółowego przepisu dotyczącego statusu i praw osób niepełnoletnich pozostających bez opieki, które padają ofiarą handlu ludźmi; oraz
- wyraziła żal z tego powodu, że Rada nie popiera wniosku Komisji w odniesieniu do jurysdykcji eksterytorialnej w sprawach przestępstw popełnionych za granicą przez osoby mające miejsce zwykłego pobytu w Unii Europejskiej. Wyraziła swoje stałe przekonanie, iż przepis gwarantujący, że wszystkie osoby mieszkające – tak jak my – w Europie, które popełniły przestępstwo w innych państwach, mogłyby być sądzone w Unii Europejskiej, niósłby ze sobą znaczną wartość dodaną. Wprowadzenie takiego przepisu nie było jednak możliwe. Pomimo to komisarz prognozowała, że kwestia ta pojawi się na nowo, gdy instytucje rozpoczną prace nad dyrektywą w sprawie wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej. Jurysdykcja eksterytorialna w przypadku osób mających miejsce zwykłego pobytu byłaby nawet ważniejsza przy omawianiu możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności karnej uprawiających turystykę seksualną pedofilów, którzy mieszkają w Europie.

Przemawiając w imieniu grupy politycznej PPE, Agustín DÍAZ DE MERA GARCÍA CONSUEGRA (PPE – ES):

- podkreślił konieczność:
 - zajęcia się lukami w krajowym ustawodawstwie;
 - ochrony niepełnoletnich;
 - ścigania pośredników;
 - zajęcia się stroną popytu w ramach zjawiska handlu ludźmi; oraz
 - konfiskaty majątku i wpływów pochodzących z przestępstwa;
- położył nacisk na rolę, jaką Frontex ma do odegrania w identyfikowaniu szlaków i ujawnianiu tożsamości handlarzy; oraz
- podkreślił rolę koordynatora europejskiego, zauważając równocześnie, że należy zadbać o to, by jego zadania nie pokrywały się z zadaniami Europolu.

Przemawiając w imieniu grupy politycznej S&D, Monika FLAŠÍKOVÁ BEŇOVÁ (S&D – SK) podkreśliła powagę problemu handlu ludźmi.

Przemawiając w imieniu grupy politycznej ALDE, Antonia PARVANOV (ALDE – BU) wezwała państwa członkowskie do większych wysiłków na rzecz zapobiegania handlowi ludźmi.

Przemawiając w imieniu grupy politycznej Verts/ALE, Judith SARGENTINI (Verts/ALE – NL):

- wezwała do tego, by oswobodzone ofiary handlu ludźmi korzystały z pewności prawa dotyczącej ich prawa pobytu w państwie, do którego zostały przywiezione. Wyraziła nadzieję, że kwestia ta zostanie omówiona w ramach przeglądu; oraz
- przekonywała, że poszczególne państwa członkowskie powinny same decydować, czy osoby korzystające z usług związanych z handlem ludźmi powinny być uznawane za przestępców.

Przemawiając w imieniu grupy politycznej ECR, Andrea ČEŠKOVÁ (ECR – CZ):

- z zadowoleniem przyjęła kompromis osiągnięty z Radą; oraz
- przekonywała, że uznanie za przestępców – na szczeblu europejskim – klientów handlarzy ludźmi byłoby niezwykle trudne.

Przemawiając w imieniu grupy politycznej GUE/NGL, Cornelia ERNST (GUE/NGL – DE) położyła nacisk na potrzebę szkolenia urzędników i wyznaczania koordynatorów w państwach członkowskich.

Silvia COSTA (S&D – IT):

- wezwała do przeglądu dyrektywy z 2004 r. dotyczącej praw ofiar do pozostania; oraz
- poparła inicjatywy Komisji zmierzające do rozprawienia się z turystyką seksualną i pornografią dziecięcą.

Głos zabrała ponownie komisarz Cecilia MALMSTRÖM, która:

- stwierdziła, że Komisja tego dnia mianuje koordynatora ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi, który ma objąć urząd w styczniu 2011 r.; oraz
- stwierdziła, że kwestia kryminalizacji zasługuje na odrębną debatę, ale zauważyła, że art. 19 dyrektywy przewiduje, że Komisja za parę lat przekaze Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające wpływ obowiązujących przepisów krajowych uznających za przestępców osoby korzystające z usług związanych z handlem ludźmi; sprawozdaniu towarzyszyć będą – w razie potrzeby – stosowne wnioski ustawodawcze.

III. GŁOSOWANIE

Podczas głosowania, które odbyło się na sesji plenarnej w dniu 14 grudnia 2010 r., przyjęto poprawkę kompromisową. Nie przyjęto żadnych innych poprawek. Przyjęta poprawka odpowiada ustaleniom dokonany przez trzy instytucje; powinna zatem być dla Rady możliwa do zaakceptowania. W związku z tym, po przeanalizowaniu tekstu przez prawników lingwistów¹, Rada powinna być w stanie przyjąć ten akt ustawodawczy.

Rezolucja ustawodawcza Parlamentu nie przedstawia przyjętej poprawki jako takiej. Zamiast tego rezolucja ustawodawcza zawiera stanowisko Parlamentu w pierwszym czytaniu; stanowisko to jest tekstem wniosku Komisji zmienionym przez ww. poprawkę.

Tekst rezolucji ustawodawczej Parlamentu Europejskiego znajduje się w załączniku do niniejszej noty.

¹ Aby prawnicy lingwiści mogli przygotować się do spotkania z ekspertami krajowymi, delegacje, które chcą zgłosić uwagi o charakterze prawno-językowym, mogą je przesłać na adres sekretariatu koordynującego prace Dyrekcji Kontroli Jakości Legislacji (secretariat.jl-codecision@consilium.europa.eu) w terminie do 21 stycznia 2011 r.

P7_TA-PROV(2010)0471**Handel ludźmi ***I**

Rezolucja legislacyjna Parlamentu Europejskiego z dnia 14 grudnia 2010 r. w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, uchylającej decyzję ramową 2002/629/WSiSW (COM(2010)0095 – C7-0087/2010 – 2010/0065(COD))

(Zwykła procedura ustawodawcza: pierwsze czytanie)

Parlament Europejski,

- uwzględniając wniosek Komisji przedstawiony Parlamentowi Europejskiemu i Radzie (COM(2010)0095),
 - uwzględniając art. 294 ust. 2 oraz art. 82 ust. 2 i art. 83 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, zgodnie z którymi Komisja przedstawiła wniosek Parlamentowi (C7-0087/2010),
 - uwzględniając opinię Komisji Prawnej w sprawie proponowanej podstawy prawnej,
 - uwzględniając art. 294 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,
 - uwzględniając uwagi do projektu aktu ustawodawczego przekazane przez parlamenty narodowe,
 - uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego z dnia 21 października 2010 r.,
 - po konsultacji z Komitetem Regionów,
 - uwzględniając zobowiązanie podjęte przez przedstawiciela Rady w piśmie z dnia 25 listopada 2010 r. dotyczące zatwierdzenia stanowiska Parlamentu, zgodnie z art. 294 ust. 4 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,
 - uwzględniając art. 55 i 37 Regulaminu,
 - uwzględniając wspólne posiedzenia Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych oraz Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia zgodnie z art. 51 Regulaminu,
 - uwzględniając sprawozdanie Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych oraz Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia (A7-0348/2010),
1. przyjmuje w pierwszym czytaniu stanowisko określone poniżej;
 2. zwraca się do Komisji o ponowne przekazanie mu sprawy, jeżeli uzna ona za stosowne wprowadzenie znaczących zmian do wniosku lub zastąpienie go innym tekstem;

3. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania stanowiska Parlamentu Radzie, Komisji i parlamentom krajowym.

Stanowisko Parlamentu Europejskiego przyjęte w pierwszym czytaniu w dniu 14 grudnia 2010 r. w celu przyjęcia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/.../UE w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, uchylającej decyzję ramową 2002/629/WSiSW

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 82 ust. 2 i art. 83 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego¹,

po konsultacji z Komitetem Regionów,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą²,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Handel ludźmi jest poważnym przestępstwem, popełnianym często w ramach przestępczości zorganizowanej, i rażącym naruszeniem praw podstawowych, wyraźnie zakazanym przez Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej. ***Zapobieganie handlowi ludźmi i zwalczanie tego procederu jest priorytetem dla Unii i państw członkowskich.***
- (2) ***Niniejsza dyrektywa jest częścią globalnego działania wymierzonego w handel ludźmi, które obejmuje działania angażujące kraje trzecie, zgodnie z „Dokumentem dotyczącym działań na temat wzmacniania zewnętrznego wymiaru Unii w zakresie działań przeciwko handlowi ludźmi; „Ku światowym działaniom UE przeciwko handlowi ludźmi”. W tym kontekście w krajach trzecich, z których pochodzą ofiary, lub przez które odbywa się przekazywanie ofiar, powinny być kontynuowane działania mające na celu zwiększenie***

¹ Opinia z dnia 21 października 2010 r.

² Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 14 grudnia 2010 r.

świadomości, ograniczenie bezbronności, wspieranie ofiar i pomaganie im, przeciwdziałanie czynnikom stojącym u źródeł handlu ludźmi oraz wspieranie państw w opracowywaniu właściwych przepisów regulujących zwalczanie tego procederu.

- (3) *W niniejszej dyrektywie uznaje się fakt, że zjawisko handlu ludźmi ma silny wymiar płciowy oraz że kobietami handluje się w innych celach niż mężczyznami. Z tego powodu środki wsparcia i pomocy w stosownych przypadkach również powinny być ukierunkowane na płeć. Czynniki zachęcające i zniechęcające mogą różnić się w zależności od sektorów, jak handel ludźmi w celach werbowania do sektora usług seksualnych lub do celów wyzysku w pracy np. w sektorze budowlanym, w sektorze rolnictwa lub przymusowej służby domowej.*
- (4) Unia Europejska zobowiązała się zapobiegać handlowi ludźmi i zwalczać ten proceder oraz chronić prawa osób będących ofiarami handlu. W tym celu przyjęto decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi¹ oraz plan UE dotyczący najlepszych praktyk, standardów i procedur zwalczania handlu ludźmi i zapobiegania mu². *Ponadto program sztokholmski, przyjęty przez Radę Europejską, nadaje wyraźnie priorytet zwalczaniu handlu ludźmi. Należy rozważyć inne środki, takie jak wsparcie dla opracowania ogólnych wskaźników unijnych służących do identyfikacji ofiar handlu ludźmi, poprzez wymianę najlepszych praktyk między wszystkimi istotnymi podmiotami, w szczególności w zakresie publicznych i prywatnych usług socjalnych.*
- (5) *Organy ścigania państw członkowskich powinny kontynuować współpracę w celu wzmocnienia zwalczania handlu ludźmi. W związku z tym zasadnicze znaczenie ma ścisła współpraca transgraniczna, w tym wymiana informacji i najlepszych praktyk, a także stały otwarty dialog między służbami policji, władzami sądowymi i finansowymi państw członkowskich. Koordynacja dochodzeń w sprawie przypadków handlu ludźmi i ścigania powinna zostać ułatwiona dzięki wzmocnionej współpracy z Europol i Eurojustem, a także poprzez utworzenie wspólnych zespołów śledczych i wdrożenie decyzji ramowej Rady*

¹ Dz.U. L 203 z 1.8.2002, s. 1.

² Dz.U. C 311 z 9.12.2005, s. 1.

2009/948/WSiSW z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie zapobiegania konfliktom jurysdykcji w postępowaniu karnym i w sprawie rozstrzygania takich konfliktów¹.

- (6) *Państwa członkowskie powinny zachęcać do pracy w tej dziedzinie organizacje społeczeństwa obywatelskiego i ściśle z nimi współpracować, w tym z uznanymi i aktywnie działającymi w tym obszarze organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ofiarami handlu ludźmi, w szczególności w zakresie podejmowania inicjatyw politycznych, w zakresie kampanii informacyjnych i uświadamiających, programów badawczych i edukacyjnych, szkoleń oraz monitorowania i oceny wpływu środków przeciwdziałających handlowi ludźmi.*
- (7) *W niniejszej dyrektywie przyjęto zintegrowane, kompleksowe i skupiające się na prawach człowieka podejście do kwestii walki z handlem ludźmi, a w trakcie wdrażania jej należy uwzględnić dyrektywę Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami² oraz dyrektywę 2009/52/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. przewidującą minimalne normy w odniesieniu do kar i środków stosowanych wobec pracodawców zatrudniających nielegalnie przebywających obywateli krajów trzecich³. Główne cele niniejszej dyrektywy to bardziej rygorystyczne zapobieganie i ściganie oraz ochrona praw pokrzywdzonych. Niniejsza dyrektywa zawiera również zależną od kontekstu interpretację różnych form handlu ludźmi i ma na celu zwalczanie każdej z tych form z użyciem jak najskuteczniejszych środków.*
- (8) *Dzieci są bardziej bezbronni i dlatego istnieje większe ryzyko, iż padną ofiarą handlu ludźmi. Stosując przepisy niniejszej dyrektywy, należy w pierwszym rzędzie dążyć do najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka, zgodnie z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej i Konwencją o prawach dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych z 1989 r.*
- (9) *Protokół Organizacji Narodów Zjednoczonych z 2000 r. o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Organizacji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej oraz Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi z 2005 r. to zasadnicze elementy procesu zacieśniania współpracy międzynarodowej na rzecz zwalczania handlu ludźmi. Należy zaznaczyć, że konwencja Rady Europy przewiduje mechanizm oceniania, w którego skład wchodzi grupa ekspertów ds. działań przeciwko handlowi ludźmi (GRETA) oraz Komitet Stron. Należy wspierać współpracę między organizacjami międzynarodowymi uprawnionymi do podejmowania działań przeciwko handlowi ludźmi w celu unikania powielania wysiłków.*

¹ *Dz.U. L 328 z 15.12.2009, s. 42.*

² *Dz.U. L 261 z 6.8.2004, s. 19.*

³ *Dz.U. L 168 z 30.6.2009, s. 24.*

- (10) *Niniejsza dyrektywa nie narusza zasady non-refoulement zgodnie z Konwencją dotyczącą statusu uchodźców z dnia 28 lipca 1951 r. (konwencja genewska) oraz zgodnie z art. 4 i art. 19 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.*
- (11) W odpowiedzi na niedawne zmiany w obrębie zjawiska handlu ludźmi, w niniejszej dyrektywie przyjęto szerszą koncepcję tego procederu w stosunku do decyzji ramowej 2002/629/WSiSW, dlatego też obejmuje ona dodatkowe formy wyzysku. W kontekście niniejszej dyrektywy zmuszanie do żebrania należy rozumieć jako formę przymusowej pracy lub usług, zdefiniowanych w konwencji MOP nr 29 dotyczącej pracy przymusowej lub obowiązkowej z 1930 r. Wyzyskiwanie żebractwa, **w tym wykorzystywanie osób niesamodzielnych, będących ofiarami handlu ludźmi, do żebractwa**, wchodzi zatem w zakres definicji handlu ludźmi wyłącznie w tych przypadkach, w których występują wszystkie elementy zjawiska przymusowej pracy lub usług. W świetle odnośnego orzecznictwa należy każdorazowo indywidualnie rozpatrzyć, czy jakakolwiek ewentualna zgoda na wykonanie danej usługi jest ważna. Natomiast w przypadku dziecka jakakolwiek ewentualna zgoda nie powinna być nigdy uznawana za ważną. Wyrażenie „wyzyskiwanie działalności przestępczej” należy rozumieć jako wykorzystywanie osoby do popełnienia, między innymi, kradzieży kieszonkowej, kradzieży sklepowej, **handlu narkotykami** oraz innych podobnych działań, podlegających karom i przynoszących zyski finansowe. Definicja obejmuje także handel ludźmi w celu pobrania organów, **które stanowi poważne naruszenie godności ludzkiej i integralności fizycznej, a także na przykład inne zachowanie, takie jak nielegalna adopcja lub przymusowe małżeństwo, jeżeli spełniają one warunki będące elementami składowymi zjawiska handlu ludźmi.**
- (12) Wysokość sankcji w niniejszej dyrektywie odzwierciedla rosnące zaniepokojenie państw członkowskich **rozwojem zjawiska** handlu ludźmi. **Z tego powodu za podstawę niniejszej dyrektywy przyjęto poziomy 3 i 4 konkluzji Rady z 24–25 kwietnia 2002 r. w sprawie podejścia stosowanego w odniesieniu do harmonizacji w zakresie wymiaru sankcji.** Jeżeli przestępstwo zostało popełnione w określonych okolicznościach, na przykład wobec szczególnie bezbronnej ofiary, kara powinna być surowsza. W kontekście niniejszej dyrektywy kategoria osób szczególnie bezbronych powinna obejmować co najmniej wszystkie dzieci **W trakcie oceny bezbronności ofiary mogą być brane pod uwagę inne czynniki, takie jak płeć, ciąża, stan zdrowia lub niepełnosprawność.** Jeżeli przestępstwo jest szczególnie naganne, np. gdy prowadziło do zagrożenia życia ofiary lub wiązało się z użyciem poważnej przemocy, **takiej jak tortury, wymuszone zażycie narkotyków lub leków, gwałt lub inne poważne formy przemocy psychologicznej, fizycznej lub seksualnej,** albo wyrządziło szczególnie poważne szkody ofierze, powinno to znaleźć odzwierciedlenie w szczególnie surowej karze. W przypadkach, w których, na mocy niniejszej dyrektywy następuje odniesienie do wydania osoby, należy je rozumieć zgodnie z decyzją ramową Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi¹. **Waga popełnionego przestępstwa może być brana pod uwagę w ramach wykonania kary.**
- (13) *W zwalczaniu handlu ludźmi należy w pełni wykorzystać istniejące instrumenty zajęcia i konfiskaty wpływów z przestępstwa, takie jak Konwencja Narodów Zjednoczonych*

¹ Dz.U. L 190 z 18.7.2002, s. 1.

przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i załączone do niej protokoły, Konwencja Rady Europy z 1990 r. w sprawie prania, poszukiwania, zajmowania i konfiskaty dochodów z działalności przestępczej, decyzja ramowa Rady 2001/500/WSiSW z dnia 26 czerwca 2001 r. w sprawie prania brudnych pieniędzy oraz identyfikacji, wykrywania, zamrożenia, zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstwa¹, decyzja ramowa Rady 2005/212/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie konfiskaty korzyści, narzędzi i mienia pochodzących z przestępstwa². Należy zachęcać do wykorzystania zajętych i skonfiskowanych narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstw, o których mowa w niniejszej dyrektywie, do celów wzmocnienia pomocy i ochrony dla ofiar, w tym odszkodowań dla ofiar i transgranicznej działalności Unii służącej zwalczaniu handlu ludźmi.

- (14) Ofiary handlu ludźmi należy, zgodnie z podstawowymi zasadami systemów prawnych właściwych państw członkowskich, chronić przed ściganiem oraz karaniem za działania przestępcze, takie jak korzystanie z fałszywych dokumentów, oraz przestępstwa w świetle przepisów dotyczących prostytucji oraz imigracji, które osoby te zmuszone były popełnić w bezpośredniej konsekwencji tego, że padły ofiarą handlu ludźmi. Ochrona ta ma na celu zagwarantowanie ofiarom praw człowieka, zapobieżenie dalszej wiktymizacji oraz zachęcenie ich do świadczenia w postępowaniu karnym przeciwko sprawcom. Ochrona ta nie powinna wykluczać ścigania lub karania za przestępstwa, które dana osoba popełniła umyślnie lub w których z własnej woli brała udział.
- (15) Aby zapewnić skuteczne prowadzenie dochodzeń w sprawie przestępstw handlu ludźmi i skuteczne ściganie takich przestępstw, wszczęcie postępowania nie powinno – *co do zasady* – zależeć od złożenia skargi lub zawiadomienia przez ofiarę. *Ze względu na charakter czynu* należy umożliwić ściganie przestępstwa przez wystarczający okres od momentu osiągnięcia przez ofiarę pełnoletności. *Długość wystarczającego okresu, w którym można ścigać przestępstwo, należy określić zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego.* Funkcjonariusze organów ścigania i oskarżyciele powinni być odpowiednio przeszkoleni, także w celu poprawy międzynarodowej współpracy sądowej i w zakresie ścigania. Osoby odpowiedzialne za prowadzenie dochodzenia w sprawie takich przestępstw i za ich ściganie powinny także mieć dostęp do narzędzi dochodzeniowych używanych do walki z przestępczością zorganizowaną i innymi poważnymi przestępstwami ■ ; *takie narzędzia mogą obejmować* kontrolę komunikacji, niejawną inwigilację, w tym elektroniczną, monitorowanie rachunków bankowych lub inne metody dochodzenia finansowego.

¹ Dz.U. L 182 z 5.7.2001, s. 1.

² Dz.U. L 68 z 15.3.2005, s. 49.

- (16) W celu zapewnienia skutecznego ścigania międzynarodowych grup przestępczych, których centrum działalności znajduje się w jednym z państw członkowskich i które prowadzą handel ludźmi w państwach trzecich, należy ustalić jurysdykcję w odniesieniu do przestępstwa handlu ludźmi w przypadku, gdy sprawca jest obywatelem **danego** państwa członkowskiego, a przestępstwo zostało popełnione poza terytorium tego państwa. Podobnie jurysdykcja *może* zostać ustalona również w przypadku, w *którym sprawca ma miejsce zwykłego pobytu* w danym państwie członkowskim, ofiara jest obywatelem tego państwa lub ma w nim miejsce zwykłego pobytu, lub gdy przestępstwo zostało popełnione na korzyść osoby prawnej mającej siedzibę na terytorium danego państwa członkowskiego, a popełniono je poza terytorium tego państwa *członkowskiego*.
- (17) Podczas gdy dyrektywa 2004/81/WE przewiduje wydanie dokumentu pobytowego ofiarom handlu ludźmi będącymi obywatelami państw trzecich, a dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich reguluje wykonywanie prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich¹ przez obywateli Unii i ich rodzin, w tym ochronę przed wydaleniem – niniejsza dyrektywa ustanawia szczególne środki ochrony wszystkich ofiar handlu ludźmi. W związku z tym niniejsza dyrektywa nie dotyczy warunków ich pobytu na terytorium państw członkowskich.
- (18) Ofiary handlu ludźmi powinny móc skutecznie wykonywać przysługujące im prawa. W związku z tym należy zapewnić im wsparcie i pomoc przed rozpoczęciem postępowania karnego, w trakcie tego postępowania i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu.
- Państwa członkowskie powinny zagwarantować środki w celu umocnienia pomocy ofiarom, a także ich wsparcia i ochrony.*** Udzielone wsparcie i pomoc powinny obejmować co najmniej minimalny zestaw środków niezbędnych do tego, by osoba pokrzywdzona odzyskała siły i uciekła swoim prześladowcom. Praktyczna realizacja takich środków powinna, w oparciu o indywidualną ocenę przeprowadzoną zgodnie z procedurami krajowymi, uwzględniać warunki, ***kontekst kulturowy*** i potrzeby danej osoby. Osobie takiej trzeba zapewnić pomoc i wsparcie, jak tylko pojawią się ***uzasadnione przesłanki pozwalające przypuszczać***, że mogła ona stać się ofiarą handlu ludźmi, niezależnie od tego, czy godzi się ona występować w charakterze świadka. ***W przypadkach, w których ofiara przebywa w danym państwie członkowskim nielegalnie, pomocy i wsparcia*** należy udzielić bezwarunkowo, przynajmniej ***podczas*** okresu do namysłu **■**. Jeżeli po zakończeniu procesu identyfikacji lub upływie okresu do namysłu dana ofiara nie zostanie uznana za kwalifikującą się do uzyskania dokumentu pobytowego ani nie ma innej podstawy legalnego pobytu w danym państwie członkowskim, ***lub osoba ta opuściła terytorium tego państwa członkowskiego***, to państwo to nie jest zobowiązane do dalszego udzielania pomocy i

¹ Dz.U. L 158 z 30.4.2004, s. 77.

wsparcia tej osobie na podstawie niniejszej dyrektywy. W razie potrzeby należy w dalszym ciągu udzielać pomocy i wsparcia przez odpowiedni okres po zakończeniu postępowania karnego, np. gdy trwa leczenie poważnych fizycznych lub psychologicznych skutków przestępstwa, lub też jeżeli ofierze grozi niebezpieczeństwo z powodu zeznań złożonych w tym postępowaniu karnym.

- (19) Decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym¹ ustanawia pakiet praw ofiary przysługujących jej w postępowaniu karnym, w tym prawo do ochrony i odszkodowania. Ofiary handlu ludźmi powinny ponadto otrzymać **bezzwłocznie** dostęp do doradztwa prawnego i – **zgodnie z pozycją ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości** – zastępstwa procesowego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania. **Pomocy prawnej tego rodzaju mogą również udzielać właściwe organy w celu dochodzenia odszkodowania od państwa.** Doradztwo prawne ma umożliwić ofiarom uzyskanie rozeznania w ich sytuacji oraz informacji o różnych dostępnych możliwościach. **Doradztwo prawne powinno być świadczone przez osobę posiadającą odpowiednie wykształcenie prawnicze, która nie musi być koniecznie prawnikiem.** Doradztwo prawne i – **zgodnie z pozycją ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości** – zastępstwo procesowe powinno być bezpłatne, przynajmniej w sytuacjach, gdy ofiara nie posiada wystarczających środków finansowych, w trybie zgodnym z procedurami wewnętrznymi obowiązującymi w państwach członkowskich. Trudno zakładać w szczególności, że dzieci będące ofiarami handlu ludźmi będą posiadać takie zasoby, dlatego doradztwo i zastępstwo prawne byłyby dla nich w praktyce bezpłatne. W dodatku, na podstawie indywidualnej oceny ryzyka przeprowadzonej zgodnie z procedurami krajowymi, ofiary należy chronić przed zemstą, zastraszaniem oraz ryzykiem ponownego włączenia w obieg handlu.
- (20) Ofiary handlu ludźmi, które ucierpiały już wskutek nadużyć i upokarzającego traktowania zwykle związanych z handlem ludźmi, takich jak wykorzystywanie seksualne, **niegodziwe traktowanie w celach seksualnych**, zgwałcenie, niewolnicza służba lub pobranie organów, należy chronić przed powtórnią wiktyimizacją i dalszymi traumatycznymi przeżyciami podczas postępowania karnego. **Należy unikać zbędnego powtarzania rozmów w trakcie dochodzenia, ścigania i postępowania sądowego na przykład, w stosownych przypadkach, poprzez sporządzenie, jak tylko będzie to możliwe w toku postępowania sądowego, zapisu wideo tych rozmów.** W tym celu ofiarom handlu podczas dochodzenia i postępowania karnego należy zapewnić traktowanie odpowiadające ich indywidualnym potrzebom.

¹ Dz.U. L 82 z 22.3.2001, s. 1.

Oceniając indywidualne potrzeby, należy uwzględnić takie okoliczności jak wiek, ciąża, stan zdrowia, niepełnosprawność i inne osobiste uwarunkowania, jak również fizyczne i psychologiczne konsekwencje działalności przestępczej, której poddana została ofiara. Decyzja o leczeniu i jego trybie powinna być podejmowana na podstawie przesłanek określonych w prawodawstwie krajowym, reguł dotyczących swobody uznania sędziego, praktyki i wytycznych, stosownie do okoliczności danego przypadku.

- (21) *Środki pomocy i wsparcia powinny być udzielane ofiarom za ich świadomą i dobrowolną zgodą. Ofiary powinny w związku z tym być informowane o istotnych aspektach tych środków, a środki te nie powinny być ofiarom narzucane. Odmowa przyjęcia środków wsparcia przez ofiary nie powinna pociągać za sobą dla właściwych organów danego państwa członkowskiego obowiązku dostarczania ofierze alternatywnych środków.*
- (22) Państwa członkowskie powinny dodatkowo zagwarantować dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, obok środków dostępnych wszystkim ofiarom tego proceduru, szczególną pomoc, wsparcie i środki ochronne. Środki te należy zapewniać w sposób najlepiej zabezpieczający interes dziecka i zgodnie z przyjętą przez ONZ Konwencją o prawach dziecka. Jeżeli nie ma pewności co do wieku osoby będącej ofiarą handlu, a istnieją powody by sądzić, że ma ona mniej niż 18 lat, należy założyć, że jest ona dzieckiem i udzielić jej niezwłocznie pomocy, wsparcia i ochrony. Środki wspierania i pomocy udzielane dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi powinny koncentrować się na ich fizycznej i psychospołecznej rehabilitacji oraz znalezieniu dla nich trwałego rozwiązania. W resocjalizacji *dzieci pomocne byłoby zapewnienie dostępu do edukacji*. Biorąc pod uwagę szczególną wrażliwość dzieci będących ofiarami handlu, należy zapewnić dodatkowe środki ochronne podczas przesłuchań stanowiących element dochodzenia i postępowania karnego.
- (23) *Szczególną uwagę należy poświęcić pozostającym bez opieki dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, ponieważ ze względu na ich szczególną bezbronność wymagają one szczególnej pomocy i wsparcia. Od momentu identyfikacji pozostającego bez opieki dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi do znalezienia trwałego rozwiązania państwa członkowskie powinny stosować środki związane z przyjmowaniem, odpowiadające potrzebom dziecka, i powinny zapewniać zastosowanie odpowiednich gwarancji proceduralnych. Należy podjąć niezbędne środki w celu zapewnienia, w stosownych przypadkach, wyznaczenia obrońcy i/lub przedstawiciela z myślą o zabezpieczeniu interesu małoletniego. Decyzja o przyszłości każdego pozostającego bez opieki dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi powinna być podejmowana w jak najkrótszym czasie z myślą o znalezieniu trwałego rozwiązania w oparciu o indywidualną ocenę pod kątem najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka, które powinno być sprawą nadrzędną. Trwałe rozwiązanie może polegać na powrocie do kraju pochodzenia lub kraju powrotu i ponownej w nim integracji, integracji z przyjmującym społeczeństwem, przyznaniu międzynarodowej ochrony lub innego statusu zgodnie z prawem krajowym danego państwa członkowskiego.*
- (24) *W przypadku gdy, zgodnie z niniejszą dyrektywą, ma zostać wyznaczony obrońca i/lub przedstawiciel dziecka, funkcje te może sprawować ta sama osoba lub osoba prawna, instytucja, czy organ.*
- (25) Państwa członkowskie powinny ustanowić lub udoskonalić strategię na rzecz zapobiegania handlowi ludźmi, w tym środki mające na celu osłabienie *i ograniczenie* popytu

prowadzącego do jakichkolwiek form wykorzystywania oraz prowadzić badania, **w tym badania nad nowymi formami handlu ludźmi**, rozpowszechniać informacje, podnosić świadomość i kształcić, zmniejszając tym samym ryzyko, że ludzie będą stawać się ofiarami handlu. Realizując takie inicjatywy, państwa członkowskie powinny przyjąć podejście uwzględniające kwestie związane z płcią i prawa dziecka. Każdy urzędnik, który przypuszczalnie będzie miał kontakt z ofiarami lub potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi powinien zostać odpowiednio wyszkolony, by umiał identyfikować takie ofiary i postępować z nimi. Ten obowiązek szkolenia **powinien być wspierany w odniesieniu do osób należących do następujących różnych kategorii, w przypadku gdy mogą one mieć kontakt z ofiarami**: funkcjonariusze policji i straży granicznej, **urzędnicy służb migracyjnych, prokuratorzy, adwokaci, sędziowie i pracownicy wymiaru sprawiedliwości**, inspektorzy pracy, **pracownicy socjalni, osoby zajmujące się opieką nad dziećmi** i personel służby zdrowia oraz pracownicy konsularni; może to jednak, w zależności od uwarunkowań lokalnych, dotyczyć również innych grup urzędników, którzy przypuszczalnie zetkną się z ofiarami handlu ludźmi w swojej pracy.

- (26) Dyrektywa 2009/52/WE przewiduje kary dla pracodawców zatrudniających obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających na terytorium UE, którzy to pracodawcy, mimo że nie zostali oskarżeni o handel ludźmi ani skazani za taki czyn, korzystają z pracy lub usług danej osoby, mając świadomość, że jest ona ofiarą handlu ludźmi. Państwa członkowskie powinny ponadto rozważyć możliwość nakładania kar na osoby, które korzystając z jakichkolwiek usług świadczonych przez ofiarę handlu ludźmi, mają świadomość, że jest ona ofiarą tego procederu. Taka rozszerzona kryminalizacja mogłaby obejmować pracodawców obywateli państw trzecich legalnie przebywających na terytorium Unii i obywateli Unii, jak również nabywców usług seksualnych, świadczonych przez jakąkolwiek osobę będącą ofiarą handlu, niezależnie od obywatelstwa.
- (27) Państwa członkowskie powinny utworzyć – w sposób, jaki zgodnie ze swoją organizacją wewnętrzną uznają za właściwy, uwzględniając jednocześnie potrzebę zapewnienia minimalnej struktury o określonych zadaniach – krajowe systemy monitorowania, takie jak instytucja sprawozdawcy krajowego lub struktury równoważne, które umożliwią przeprowadzanie oceny tendencji w zakresie handlu ludźmi, **zbieranie danych statystycznych**, mierzenie rezultatów działań służących przeciwdziałaniu temu procederowi oraz regularne składanie sprawozdań. **Takich sprawozdawców krajowych lub struktury**

równoważne powołano już w nieformalnej sieci unijnej utworzonej na mocy konkluzji Rady z dnia 4 czerwca 2009 r. Koordynator ds. zwalczania handlu ludźmi brałby udział w pracach tej sieci, która dostarcza Unii i państwom członkowskim obiektywnych, wiarygodnych, porównywalnych i aktualnych informacji strategicznych w dziedzinie handlu ludźmi oraz dokonuje wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu na poziomie Unii. Parlament Europejski powinien być uprawniony do udziału we wspólnych pracach sprawozdawców krajowych lub równoważnych struktur.

- (28) *W celu dokonania oceny wyników działań w zakresie zwalczania handlu ludźmi, Unia powinna w dalszym ciągu rozwijać swoją pracę nad metodologią i metodami gromadzenia danych w celu opracowywania porównywalnych danych statystycznych.*
- (29) *W świetle programu sztokholmskiego i z myślą o rozwinięciu skonsolidowanej strategii Unii w zakresie zwalczania handlu ludźmi mającej na celu dalsze umocnienie zaangażowania Unii i państw członkowskich, a także podejmowanych przez nie wysiłków na rzecz zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu, państwa członkowskie powinny ułatwiać wykonywanie zadań należących do koordynatora ds. zwalczania handlu ludźmi, w ramach czego mogą na przykład ulepszyć koordynację i spójność, unikać powielania wysiłków podejmowanych przez instytucje i agencje unijne, a także przez państwa członkowskie i podmioty międzynarodowe, przyczyniać się do rozwoju istniejących lub opracowania nowych polityk i strategii unijnych istotnych dla walki z handlem ludźmi lub też składać sprawozdania instytucjom UE.*
- (30) *Niniejsza dyrektywa ma na celu zmianę i rozszerzenie przepisów decyzji ramowej Rady 2002/629/WSiSW. Biorąc pod uwagę znaczną liczbę i istotny charakter zmian, które mają zostać wniesione, dla celów jasności decyzja ramowa powinna zostać zastąpiona w całości.*
- (31) *Zgodnie z pkt 34 Porozumienia międzyinstytucjonalnego w sprawie lepszego stanowienia prawa¹, zachęca się państwa członkowskie do sporządzania i opublikowania – w interesie własnym, jak i Unii – własnych tabel możliwie jak najdokładniej ilustrujących korelacje pomiędzy niniejszą dyrektywą a środkami transpozycji.*

¹ Dz.U. C 321 z 31.12.2003, s. 1.

- (32) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy, czyli walka z handlem ludźmi, nie może zostać w sposób wystarczający osiągnięty przez państwa członkowskie, ale ze względu na swoją skalę i skutki może zostać lepiej osiągnięty na poziomie Unii, Unia może przyjąć środki zgodne z zasadą pomocniczości, o której mowa w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym samym artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.
- (33) Niniejsza dyrektywa respektuje prawa podstawowe i jest zgodna z zasadami uznanymi w szczególności w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, a zwłaszcza: zasadami godności ludzkiej, zakazem niewolnictwa i pracy przymusowej oraz handlu ludźmi, zakazem tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, prawami dziecka, prawem do wolności i bezpieczeństwa, prawem do wolności wypowiedzi i informacji, prawami do ochrony danych osobowych, prawem do skutecznego środka ochrony prawnej i rzetelnego procesu oraz zasadami legalizmu i proporcjonalności przestępstw i kar. W szczególności niniejsza dyrektywa zmierza do pełnego zagwarantowania poszanowania tych praw i zasad oraz musi być odpowiednio do tego wdrażana.
- (34) Zgodnie z **art. 3** Protokołu (nr 21) w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do **Traktatu o Unii Europejskiej i** do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, **Irlandia powiadomiła** o chęci **uczestniczenia** w przyjęciu i stosowaniu niniejszej dyrektywy. **■**
- (35) **Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu** (nr 21) w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa **i sprawiedliwości**, załączonego **do Traktatu o Unii Europejskiej i** do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, **oraz bez uszczerbku dla art. 4 tego protokołu**, Zjednoczone Królestwo **nie uczestniczy** w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie jest nią związane ani jej nie stosuje.
- (36) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu (nr 22) w sprawie stanowiska Danii, załączonego do **Traktatu o Unii Europejskiej i** do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dania nie bierze udziału w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie jest nią związana ani jej nie stosuje,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1
Przedmiot

Niniejsza dyrektywa ustanawia minimalne reguły dotyczące określania przestępstw kryminalnych i sankcje w obszarze handlu ludźmi. Wprowadza ona również wspólne przepisy, *mając na uwadze kwestie związane z płcią*, w celu lepszego zapobiegania temu przestępstwu i ochrony jego ofiar.

Artykuł 2

Przestępstwa dotyczące handlu ludźmi

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania karalności następujących czynów umyślnych:

werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub odbieranie osób, w tym wymiana lub przekazanie kontroli nad daną osobą, z zastosowaniem groźby lub przemocy, bądź innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstępu, nadużyciem uprawnień lub wykorzystaniem trudnego położenia, lub też wręczeniem lub przyjęciem płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę nad inną osobą, w celu wyzysku.
2. Za bezbronną uważa się osobę znajdującą się w sytuacji, w której nie ma innego – realnego lub możliwego do zaakceptowania – wyboru niż poddanie się danemu nadużyciu.
3. Wyzysk obejmuje, co najmniej, wyzyskiwanie prostytucji innych osób lub inne formy wykorzystywania seksualnego, przymusową pracę lub służbę, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie, wyzyskiwanie działalności przestępczej lub pobranie organów.
4. Zgoda ofiary handlu ludźmi na wyzysk, zamierzony lub rzeczywisty, nie ma znaczenia, jeżeli posłużono się którymkolwiek ze środków określonych w ust. 1.
5. Jeśli zachowanie określone w ust. 1 dotyczy dziecka, jest ono karalnym przestępstwem handlu ludźmi, nawet jeśli nie posłużono się żadnym ze środków wymienionych w ust. 1.
6. Do celów niniejszej decyzji ramowej „dziecko” oznacza osobę poniżej 18 roku życia.

Artykuł 3

Podżeganie, pomocnictwo, usiłowanie

Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania karalności podżegania do przestępstwa, o którym mowa w art. 2, pomocnictwa w nim i usiłowania jego popełnienia.

Artykuł 4

Kary

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by przestępstwo, o którym mowa w art. 2, podlegało karze, której górna granica wynosi co najmniej pięć lat pozbawienia wolności.
2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by przestępstwo, o którym mowa w art. 2, podlegało karze, której górna granica wynosi co najmniej dziesięć lat pozbawienia wolności, jeżeli przestępstwo popełniono w dowolnej z następujących okoliczności:

- a) przestępstwo zostało popełnione przeciwko ofierze, która była szczególnie bezbronna, co, w kontekście niniejszej dyrektywy, obejmuje co najmniej będące ofiarami dzieci ;
 - b) przestępstwo zostało popełnione w ramach organizacji przestępczej w rozumieniu decyzji ramowej Rady 2008/841/WSiSW z dnia 24 października 2008 r. w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej;
 - c) przestępstwo, poprzez umyślne działanie lub rażące niedbalstwo, naraziło życie pokrzywdzonego;
 - d) przestępstwo zostało popełnione z użyciem poważnej przemocy lub wyrządziło pokrzywdzonemu szczególnie dotkliwą szkodę.
3. ***Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do dopilnowania, by popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 2, przez urzędnika państwowego podczas wykonywania jego obowiązków, uznawane było za okoliczność obciążającą.***
4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by przestępstwo, o którym mowa w art. 3, podlegało skutecznym, proporcjonalnym i odstrasżającym karom, mogącym pociągać za sobą wydanie sprawy.

Artykuł 5 Odpowiedzialność osób prawnych

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by osoby prawne mogły zostać pociągnięte do odpowiedzialności za przestępstwo, o którym mowa w art. 2 i 3, popełnione na ich korzyść przez osobę działającą indywidualnie lub jako członek organu danej osoby prawnej i pełniącą rolę kierowniczą w tej osobie prawnej w oparciu o:
- a) prawo reprezentowania danej osoby prawnej, lub
 - b) uprawnienie do podejmowania decyzji w imieniu danej osoby prawnej, lub
 - c) uprawnienie do wykonywania kontroli wewnętrznej w danej osobie prawnej.
2. Państwa członkowskie gwarantują także, by osoba prawna mogła zostać pociągnięta do odpowiedzialności w przypadku, gdy brak nadzoru lub kontroli ze strony osoby, o której mowa w ust. 1, umożliwił popełnienie na korzyść tej osoby prawnej, przez osobę jej podlegającą, przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.
3. Odpowiedzialność osoby prawnej na mocy ust. 1 i 2 nie wyklucza możliwości wszczęcia postępowania karnego przeciwko osobom fizycznym będącym sprawcami przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, podżegającym do tych przestępstw lub pomagającym w ich popełnieniu.
4. Do celów niniejszej dyrektywy, „osoba prawna” oznacza każdy podmiot posiadający osobowość prawną na mocy prawa właściwego, z wyjątkiem państw i podmiotów prawa publicznego wykonujących władzę publiczną oraz publicznych organizacji międzynarodowych.

Artykuł 6

Sankcje dla osób prawnych

Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do dopilnowania, by osoba prawna pociągnięta do odpowiedzialności na mocy art. 5 ust. 1 i 2 podlegała skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym karom, obejmującym grzywny lub inne kary pieniężne, oraz mogącym obejmować inne kary, takie jak:

- a) pozbawienie prawa do korzystania ze świadczeń publicznych lub pomocy publicznej;
- b) czasowy lub stały zakaz prowadzenia działalności gospodarczej;
- c) umieszczenie pod nadzorem sądowym;
- d) likwidacja sądowa;
- e) czasowe lub stałe zamknięcie zakładów, które były wykorzystywane w celu popełnienia przestępstwa.

Artykuł 7

Zajęcie i konfiskata

Państwa członkowskie podejmują konieczne środki w celu zagwarantowania, że właściwe organy są uprawnione do zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstw, o których mowa w niniejszej dyrektywie.

Artykuł 8

Nieściganie pokrzywdzonych i niestosowanie wobec nich sankcji

Państwa członkowskie, zgodnie z podstawowymi zasadami ***swoich*** systemów prawnych, ***podejmują niezbędne środki w celu zagwarantowania, że właściwe organy krajowe nie są uprawnione do ścigania i nakładania*** kar na ofiary handlu ludźmi za ich udział w działalności przestępczej, do której zostały zmuszone w bezpośredniej konsekwencji stania się ofiarą czynów, o których mowa w art. 2

Artykuł 9

Dochodzenie i ściganie

1. Państwa członkowskie gwarantują, by dochodzenie i ściganie przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, nie były uzależnione od złożenia zawiadomienia lub oskarżenia przez pokrzywdzonego, oraz by postępowanie karne mogło być kontynuowane, nawet jeśli pokrzywdzony wycofa swoje zeznania.
2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do umożliwienia – ***ze względu na charakter czynu*** – ścigania przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, przez wystarczający okres od momentu osiągnięcia przez ofiarę pełnoletniości.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania odpowiedniego wyszkolenia osób, jednostek i służb odpowiedzialnych za dochodzenie lub ściganie przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.
4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania osobom, jednostkom i służbom odpowiedzialnym za dochodzenie lub ściganie przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, dostępu do skutecznych narzędzi dochodzeniowych, takich jak te wykorzystywane w sprawach związanych z przestępczością zorganizowaną lub innym poważnym rodzajem przestępczości.

Artykuł 10 Jurysdykcja

1. Państwo członkowskie podejmuje środki niezbędne do ustalenia *swojej* jurysdykcji w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, w przypadku gdy:
 - a) przestępstwo zostało popełnione w całości lub w części na jego terytorium; lub
 - b) sprawca jest obywatelem tego państwa **■**.
2. ***Państwo członkowskie informuje Komisję w przypadku, gdy podejmie decyzję o ustaleniu dalszej jurysdykcji w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, popełnionych poza jego terytorium, jeżeli:***
 - a) przestępstwo zostało popełnione wobec ***obywatela tego państwa członkowskiego*** lub osoby mającej miejsce zwykłego pobytu na terytorium ***tego państwa członkowskiego***; lub
 - b) przestępstwo zostało popełnione na korzyść osoby prawnej mającej swoją siedzibę na terytorium tego państwa członkowskiego; ***lub***

■

 - c) miejsce zwykłego pobytu sprawcy znajduje się na terytorium tego państwa członkowskiego **■**.
3. W odniesieniu do ścigania przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, popełnionych poza terytorium danego państwa członkowskiego, ***w przypadkach wymienionych w ust. 1 lit. b) ■ każde państwo członkowskie podejmuje – a w przypadkach wymienionych w ust. 2 może podjąć*** – środki niezbędne do dopilnowania, **■** by jego jurysdykcja nie była uzależniona od spełnienia następujących warunków:
 - a) że dane czyny stanowią przestępstwo kryminalne w miejscu ich popełnienia;
 - b) że ściganie może zostać rozpoczęte ***jedynie*** w następstwie zawiadomienia złożonego przez pokrzywdzonego w miejscu, w którym przestępstwo zostało popełnione, lub zawiadomienia o przestępstwie przez państwo, w którym zostało ono popełnione.

■

Artykuł 11
Wsparcie i pomoc dla ofiar handlu ludźmi

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by pokrzywdzonym udzielono wsparcia i pomocy przed rozpoczęciem postępowania karnego, w trakcie tego postępowania i przez odpowiedni okres czasu po jego zakończeniu, aby umożliwić im skorzystanie z praw określonych w decyzji ramowej 2001/220/WSiSW oraz w niniejszej dyrektywie.
2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia pomocy i wsparcia danej osobie, jak tylko właściwe organy dowiedzą się o uzasadnionych ***przestankach pozwalających przypuszczać***, że osoba ta mogła stać się ofiarą przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.
3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by udzielenie wsparcia i pomocy pokrzywdzonemu nie było zależne od jego gotowości do ***współpracy podczas śledztwa, postępowania karnego i procesu, bez uszczerbku dla dyrektywy 2004/81/WE lub podobnych przepisów krajowych***.
4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do ustanowienia odpowiednich mechanizmów służących wczesnej identyfikacji pokrzywdzonych i udzieleniu im wsparcia i pomocy, we współpracy z właściwymi organizacjami pomocowymi.
5. Środki pomocy i wsparcia, o których mowa w ***ust. 1 i 2***, udzielane są za świadomą i dobrowolną zgodą pokrzywdzonego i obejmują co najmniej zapewnienie ***standardu*** życia gwarantującego ofierze środki utrzymania, w formie takich świadczeń jak odpowiednie i bezpieczne zakwaterowanie i pomoc materialna, jak również potrzebna opieka medyczna, w tym pomoc psychologiczna, doradztwo i informacje, a w odpowiednich przypadkach – także usługi tłumaczeniowe¹.
6. ***Informacje, o których mowa w ust. 5 powinny obejmować, w stosownych przypadkach, informacje o okresie do namysłu i dojścia do siebie zgodnie z dyrektywą 2004/81/WE, informacje o możliwości przyznania międzynarodowej ochrony zgodnie z dyrektywą Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zawartości przyznawanej ochrony¹ i dyrektywą Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich² lub zgodnie z innymi międzynarodowymi instrumentami lub innymi podobnymi przepisami krajowymi.***
7. Państwa członkowskie otaczają opieką pokrzywdzonych o szczególnych potrzebach, ***które wiążą się z ciężką, stanem zdrowia, niepełnosprawnością, zaburzeniami umysłowymi lub psychicznymi lub poważnymi formami przemocy psychologicznej, fizycznej lub seksualnej.***

¹ ***Dz.U. L 304 z 30.9.2004, s. 12.***

² ***Dz.U. L 326 z 13.12.2005, s. 13.***

Artykuł 12

Ochrona ofiar handlu ludźmi podczas dochodzenia i postępowania karnego

1. Środki ochronne, o których mowa w niniejszym artykule, obowiązują dodatkowo do praw określonych w decyzji ramowej 2001/220/WSiSW.
2. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom handlu ludźmi **bezzwłoczny** dostęp do doradztwa prawnego i – **zgodnie z pozycją ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości** – zastępstwa procesowego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania. **Doradztwo prawne i** zastępstwo **procesowe** jest bezpłatne, jeżeli ofiara nie posiada wystarczających środków finansowych.
3. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary handlu ludźmi otrzymały, w odpowiednich przypadkach, odpowiednią ochronę na podstawie indywidualnej oceny ryzyka, w tym poprzez dostęp do programów ochrony świadków lub innych podobnych środków, zgodnie z podstawami określonymi w krajowym prawodawstwie lub procedurach.
4. Bez uszczerbku dla prawa do obrony i zgodnie z dokonaną przez właściwe organy indywidualną oceną okoliczności osobistych pokrzywdzonego, państwa członkowskie zapewniają ofiarom handlu ludźmi szczególne traktowanie służące zapobieżeniu wtórnej wiktymizacji, poprzez unikanie, w możliwym zakresie i zgodnie z podstawami określonymi w prawodawstwie krajowym, jak również z regułami dotyczącymi swobody uznania sędziego, praktyką lub wytycznymi:
 - a) zbędnego powtarzania rozmów w trakcie dochodzenia, ścigania i postępowania sądowego;
 - b) kontaktu wzrokowego ofiary z oskarżonymi, w tym w trakcie składania zeznań, także podczas przesłuchań i tzw. przesłuchań krzyżowych, dzięki zastosowaniu odpowiednich środków, w tym odpowiednich technologii komunikacyjnych;
 - c) składania zeznań na posiedzeniach jawnych; oraz
 - d) zbędnych pytań dotyczących życia prywatnego.

Artykuł 13

Przepisy ogólne dotyczące środków pomocy i wsparcia oraz środków ochronnych dla dzieci będących ofiarami handlu ludźmi

1. Dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi udziela się pomocy, wsparcia i ochrony. **Przy stosowaniu niniejszej dyrektywy naczelnym celem jest najlepsze zabezpieczenie interesu dziecka.**
2. Państwa członkowskie zapewniają, by, w przypadku gdy nie ma pewności co do wieku osoby, będącej ofiarą handlu ludźmi, a istnieją powody, aby sądzić, że osoba ta jest dzieckiem, przyjmowane było założenie, że dana osoba jest dzieckiem, tak by można była niezwłocznie zapewnić jej dostęp do pomocy, wsparcia i ochrony zgodnie z art. 14 i 15.

Artykuł 14
Pomoc i wsparcie dla pokrzywdzonych dzieci

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by konkretne działania podjęte w celu udzielenia pomocy i wsparcia dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, w perspektywie krótko- i długoterminowej, w celu ich fizycznej i psychospołecznej rehabilitacji, podejmowane były po przeprowadzeniu indywidualnej oceny szczególnych okoliczności każdego pokrzywdzonego dziecka, przy należytym uwzględnieniu jego opinii, potrzeb i trosk **w celu znalezienia trwałego rozwiązania z myślą o dziecku. Zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskie w odpowiednim terminie zapewniają dostęp do edukacji dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi i dzieciom ofiar takiego handlu, korzystającym z pomocy i wsparcia zgodnie z art. 11 niniejszej dyrektywy.**
2. **Państwa członkowskie wyznaczają obrońcę i prawnego przedstawiciela dla dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi od momentu uznania go przez władze za ofiarę takiego handlu, jeżeli na mocy prawa krajowego osoby, którym przysługuje władza rodzicielska, nie mogą zapewnić ochrony interesu dziecka lub reprezentować dziecka ze względu na konflikt interesów między nimi a dzieckiem będącym ofiarą.**
3. Państwa członkowskie podejmują, stosownie do sytuacji i możliwości, środki służące zapewnieniu pomocy i wsparcia rodzinie dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, jeżeli jego rodzina przebywa na terytorium danego państwa członkowskiego. W szczególności, państwa członkowskie, stosownie do sytuacji i możliwości, stosują w odniesieniu do tej rodziny art. 4 decyzji ramowej Rady 2001/220/WSiSW.
4. Niniejszy artykuł ma zastosowanie bez uszczerbku dla art. 11.

Artykuł 15
Ochrona dzieci będących ofiarami handlu ludźmi podczas dochodzenia i postępowania karnego

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by podczas dochodzenia i postępowania karnego, **zgodnie z pozycją ofiar w danym wymiarze sprawiedliwości, właściwe** organy wyznaczyły przedstawiciela dla dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, jeżeli, z mocy prawa krajowego, osoby, którym przysługuje odpowiedzialność rodzicielska, nie mogą reprezentować dziecka ze względu na konflikt interesów między nimi a dzieckiem będącym ofiarą handlu ludźmi.
2. Państwa członkowskie, **zgodnie z pozycją ofiar w danym systemie wymiaru sprawiedliwości,** zapewniają dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi **bezzwłoczny** dostęp do bezpłatnego doradztwa prawnego i zastępstwa prawnego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania, **chyba że ofiary dysponują wystarczającymi środkami finansowymi.**
3. Bez uszczerbku dla prawa do obrony państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by w postępowaniu karnym dotyczącym przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3:
 - a) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi odbywały się bez nieuzasadnionej zwłoki po zgłoszeniu faktów właściwym organom;

- b) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi odbywały się, w razie potrzeby, w pomieszczeniach specjalnie zaprojektowanych lub przystosowanych do tego celu;
 - c) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi prowadzone były, w razie potrzeby, przez lub z udziałem specjalistów, odpowiednio przeszkolonych do tego celu;
 - d) wszystkie przesłuchania dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi prowadziła, tam gdzie to możliwe i właściwe, ta sama osoba;
 - e) liczba przesłuchań była jak najbardziej ograniczona i by były one przeprowadzane tylko w tych przypadkach, gdy jest to ściśle niezbędne do celów postępowania karnego;
 - f) pokrzywdzonemu dziecku mógł towarzyszyć jego przedstawiciel lub, w odpowiednich przypadkach, wybrana przez nie osoba dorosła, o ile nie podjęto umotywowanej decyzji o wykluczeniu takiej osoby.
4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by w trakcie dochodzenia karnego dotyczącego przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, wszystkie przesłuchania dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, lub, w odpowiednich przypadkach, dziecka występującego jako świadek, mogły być utrwalane audiowizualnie i by te utrwalone audiowizualnie przesłuchania mogły zostać wykorzystane jako dowód w postępowaniu przed sądem karnym, zgodnie z regułami przewidzianymi w jego prawie krajowym.
5. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do dopilnowania, by w postępowaniu przed sądem karnym dotyczącym przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, możliwe było zarządzenie, że:
- a) rozprawa odbędzie się bez udziału publiczności; i
 - b) dziecko będące ofiarą handlu ludźmi może zostać przesłuchane w sądzie nie będąc w nim obecne, w szczególności dzięki wykorzystaniu odpowiednich technologii komunikacyjnych.
6. *Niniejszy artykuł* ma zastosowanie bez uszczerbku dla art. 12.

Artykuł 16

Pomoc, wsparcie i ochrona dla pozostających bez opieki dzieci będących ofiarami handlu ludźmi

1. ***Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by konkretne działania podjęte w celu udzielenia pomocy i wsparcia dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, określone w art. 14 ust. 1, należycie uwzględniały indywidualne i szczególne okoliczności, w jakich znajduje się dane pozostające bez opieki dziecko będące ofiarą handlu ludźmi.***
2. ***Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki z myślą o znalezieniu trwałego rozwiązania w oparciu o indywidualną ocenę pod kątem najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka.***

3. *Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by w stosownych przypadkach wyznaczony został obrońca pozostającego bez opieki dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi.*
4. *Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do dopilnowania, by podczas dochodzenia i postępowania karnego właściwe organy wyznaczyły przedstawiciela – zgodnie z pozycją ofiar w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – jeżeli dziecko jest pozbawione opieki albo jest odłączone od rodziny.*
5. *Niniejszy artykuł ma zastosowanie bez uszczerbku dla art. 14 i 15.*

Artykuł 17

Odszkodowanie dla ofiar

Państwa członkowskie dopilnowują, by ofiary handlu ludźmi miały dostęp do istniejących systemów odszkodowania mających zastosowanie w przypadku ofiar umyślnych przestępstw dokonanych z użyciem przemocy.

Artykuł 18 *Zapobieganie*

1. Państwa członkowskie podejmują środki, *takie jak działania w dziedzinie kształcenia i szkoleń*, niezbędne do *osłabienia i ograniczenia* popytu sprzyjającego wszelkim formom wyzysku związanym z handlem ludźmi.
2. Państwa członkowskie podejmują, w odpowiednich przypadkach we współpracy z *właściwymi* organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i *innymi zainteresowanymi stronami – również za pośrednictwem Internetu* – odpowiednie działania, takie jak kampanie informacyjne i uświadamiające, programy badawcze i edukacyjne służące podniesieniu świadomości i ograniczeniu ryzyka, że ludzie – a w szczególności dzieci – będą padać ofiarą handlu ludźmi.
3. Państwa członkowskie wspierają prowadzenie regularnych szkoleń dla urzędników, którzy mogą mieć kontakt z ofiarami i potencjalnymi ofiarami *handlu ludźmi*, w tym funkcjonariuszy liniowych policji ; szkolenia te mają umożliwić im identyfikację ofiar i potencjalnych ofiar handlu ludźmi oraz właściwe postępowanie z nimi.
4. *Z myślą o bardziej skutecznym zapobieganiu handlowi ludźmi i zwalczaniu tego procederu poprzez osłabienie popytu*, państwa członkowskie analizują podjęcie środków zmierzających do uznania za przestępstwo czynów polegających na korzystaniu z usług stanowiących formę wyzysku, o których mowa w art. 2, w świadomości, że dana osoba jest ofiarą przestępstwa, o którym mowa w art. 2.

Artykuł 19
Sprawozdawcy krajowi lub równoważne mechanizmy

Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu ustanowienia sprawozdawców krajowych lub równoważnych mechanizmów. Zadania takich mechanizmów obejmują ocenę tendencji w obszarze handlu ludźmi, ocenę rezultatów działań służących zwalczaniu tego procederu, *w tym gromadzenie danych statystycznych w ścisłej współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego aktywnie działającymi w tym obszarze* oraz składanie sprawozdań .

Artykuł 20
Koordinacja strategii Unii w dziedzinie handlu ludźmi

W celu przyczynienia się do skoordynowanej i spójnej strategii Unii Europejskiej w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi, państwa członkowskie ułatwiają wykonywanie zadań należących do koordynatora ds. zwalczania handlu ludźmi. W szczególności państwa członkowskie przekazują koordynatorowi ds. zwalczania handlu ludźmi informacje, o których mowa w art. 19, na podstawie których koordynator wnosi wkład do przygotowywanego przez Komisję co dwa lata sprawozdania w sprawie postępów w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi.

Artykuł 21
Zastąpienie decyzji ramowej 2002/629/WSiSW

Decyzja ramowa 2002/629/WSiSW w sprawie zwalczania handlu ludźmi zostaje niniejszym *zastąpiona w państwach członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy*, bez uszczerbku dla zobowiązań państw członkowskich dotyczących terminu transpozycji do prawa krajowego.

W przypadku państw członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy odniesienia do decyzji ramowej traktuje się jako odniesienia do niniejszej dyrektywy.

Artykuł 22
Wdrażanie

1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy najpóźniej w terminie ...* .
2. *Państwa członkowskie przekazują Komisji tekst przepisów dokonujących transpozycji do prawa krajowego zobowiązań nałożonych na te państwa na mocy niniejszej dyrektywy.*

* Dz.U.: proszę wstawić datę dwa lata od przyjęcia niniejszej Dyrektywy.

3. **Przepisy** przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie **towarzyszy** ich urzędowej publikacji. Metody dokonania takiego odesłania określone są przez państwa członkowskie.

■

Artykuł 23 Sprawozdawczość

1. ■ Przed ...^{*}, Komisja przedłoży Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające ■, **w jakim stopniu państwa członkowskie podjęły środki niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy, w tym opis działań podjętych na mocy art. 18 ust. 4; sprawozdaniu w razie potrzeby towarzyszą wnioski ustawodawcze.**
2. **Przed ...^{**} Komisja przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające wpływ, jaki istniejące przepisy krajowe uznające za przestępców osoby korzystające z usług stanowiących formę wyzysku ofiar handlu ludźmi mają na zapobieganie handlowi ludźmi; sprawozdaniu w razie potrzeby towarzyszą wnioski ustawodawcze.**

Artykuł 24 Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie ■ dnia po **jej** opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 25 Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.

Sporządzono w

W imieniu Parlamentu Europejskiego

W imieniu Rady

Przewodniczący

Przewodniczący

^{*} **Dz.U.: proszę wstawić datę: dwa lata po upływie terminu na wprowadzenie w życie niniejszej dyrektywy.**

^{**} **Dz.U.: proszę wstawić datę: trzy lata po upływie terminu na wprowadzenie w życie niniejszej dyrektywy.**